Sabotører i mørke

Taler	Dato	Sted
Anne-Grete Strøm-Erichsen	4 oktober 2013	Oslo

Omstendigheter
Heder til gjenlevende medlemmer av Osvald-gruppa

Kjære krigsveteraner!

Det er en glede for meg å se dere her i dag. Dere i «Osvald-gruppen» representerer en side av vår krigshistorie som til nå har vært altfor dårlig kjent. Dere var, og forble, soldatene i mørke.

Jeg vil også spesielt ønske velkommen dere som har levd nær disse motstandsheltene. Som pårørende, eller som støttespillere for «Osvald-gruppen». Dere skal også ha heder.

For oss som vokste opp i etterkrigstiden, er det vanskelig fullt ut å forstå hva dere som kjempet for Norges fred og frihet gjennom fem okkupasjonsår gjennomlevde. Jeg leser om dere som er samlet her i dag, og jeg møter ord som «torturert», «Grini», «flukt». Det er mye smerte og sorg bak disse ordene. Dere og deres kamerater opplevde det.

Så er det et annet ord som går igjen hos dere alle; sabotasje. For det er det dere først og fremst er kjent for. Fra den første sprengningen av et tysk Wehrmachts-tog ved Grorud i Oslo den 20. juli 1941, og gjennom over 100 aksjoner frem til gruppen ble oppløst i 1944. Noen av aksjonene var spektakulære, andre ble kritisert, men alle var virkningsfulle. Gjennom disse sabotasjeaksjonene fikk dere det norske folk til å se at man kunne stå opp mot okkupasjonsmakten. Dere ga håp og trøst. Aksjonene fikk også unge mennesker som var lei av å vente - lei av å være passive - til å søke seg til «Osvald-gruppen». Noen av disse sitter kanskje rundt bordet her nå.

Dere visste hva dere kjempet mot. Et tyranni, et terrorstyre og ikke minst en

menneskeforakt som i sum overgikk alt hva mennesket i sin ondskap hittil hadde klart å tenke ut. I møte med et slikt terrorvelde er det lett å bøye seg. Gjøre som man får beskjed om. Vike unna. Håpe at det ikke er min tur denne gang. Gjøre som i Øverlands dikt å tåle så inderlig vel den urett som ikke rammer deg selv.

Dere var annerledes. I møtet med nazismens forkvaklede ideologi og menneskesyn utviste dere et nesten uforklarlig mot og kampvilje. Vel vitende om at dersom dere ble tatt, ventet pinsler, tortur og dødsstraff. Mange av dere ble da også tatt, og prisen dere sabotører betalte var høy. Dere som ble fengslet og torturert. Og alle dem som måtte dø. Det skjedde med 35 av «Osvald-gruppens» medlemmer. Det høyeste tapet blant noen av motstandsgruppene i Norge. Dette sier også noe om hvor farlig denne innsatsen var.

Dere var også den mest profesjonelle gruppen blant motstandsfolkene. At Asbjørn Sunde og flere andre hadde erfaring fra den spanske borgerkrigen, er nok en grunn til det. Noen av dere hadde også militær erfaring. Jeg vil likevel fremheve de personlige egenskapene deres som den aller viktigste årsaken til «Osvald-gruppens» suksess.

Dere var sabotørene og soldatene i mørke som forble i mørke. I dag beklager vi at mange av dere ble mistenkeliggjort og underkjent. Dere som var medlemmer av den gruppen som utførte flest - og de mest virkningsfulle - sabotasjeaksjoner i Norge under krigen, dere fikk ingenting. Dere som er betegnet som pionerene de andre i motstandskampen sto på skuldrene av, dere fikk ingen ære. Derfor er det også at «ingen dekorasjoner» går igjen i biografiene til så mange av dere.

Vi kan forklare hvorfor det ble slik. Vår nære allierte ble plutselig vår bitre fiende da Hitler-Tyskland var beseiret. Derfor kunne en mann som Asbjørn Sunde gå fra å være krigshelt i det ene øyeblikket til å bli stemplet som forræder i det neste. Derfor ble dere stille. Derfor forble dere i mørke.

En av dere, en av dem som ble torturert av Gestapo som 20-åring, sier i filmen «Sabotører i mørke» at han kan leve med at han ikke fikk noen dekorasjoner. For han vet hva han har gjort. Heldigvis fikk han fortalt sin historie slik at også vi andre nå vet hva han har gjort. Før han gikk bort. Uten å få hverken dekorasjoner, ære eller anerkjennelse.

Han kunne leve uten anerkjennelse, men hvordan kan vi andre leve med vissheten om at han ikke fikk den? Vi som nå er vitne til at lyset endelig slås på for sabotørene i mørket?

Vi som lever nå har en forpliktelse til å få alle disse glemte heltene og heltedådene frem i dagen. Derfor har regjeringen opprettet et historikerprosjekt som nettopp skal ta for seg de glemte sidene ved norsk motstandskamp. Vi sier at så langt det lar seg gjøre skal prosjektet snu alle stener når det gjelder enkeltpersoner og gruppers innsats under annen verdenskrig. «Osvald-gruppen» er en slik sten. En svært viktig sten. En av de viktigste.

Dere, og det dere gjorde den gangen, må og skal frem i lyset. Dere er ikke lenger soldater i mørke. Dere er krigsveteraner med en lysende innsats.

Vi vet at ungdom av i dag ser opp til dere helter fra annen verdenskrig. Det bør de også gjøre. De bør også lære av dere. Lære av deres handlekraft. Lære av deres for oss nesten uforståelige mot. Dere som i ungdommen sto opp på vegne av oss alle. Dere som var kringsatt av fiender. Dere som viet dere til strid under en blodig storm.

La denne gaven være et uttrykk for den norske stats anerkjennelse og takknemlighet.

Kilde
www.regjeringen.no

Emner
Andre verdenskrig, Hyllest, Minnetale, Motstandsbevegelsen

URI
https://www.virksommeord.no/tale/sabotorer-i-morke